

Stoljeće života u Podravini

Razgovor s Gabrielom Noftom

Razgovarao MILIVOJ DRETAR

Prosječna životna dob u Hrvatskoj je 78,6 godina. Žene žive dulje, njihova prosječna dob je blizu 82 godine, dok muškarci u prosjeku dožive 75,5 godina. Kroz desetljeća, životna se dob produžuje pa je očekivano da se bilježi i porast stanovništva. No, u Hrvatskoj broj se stanovnika kontinuirano smanjuje zadnjih 30 godina, a predviđa se da će i aktualno međupopisno razdoblje (2021. – 2031.) završiti s minusom. Migracijskim odljevom izgubili smo na tisuće mladih, ali i njihovih potencijalnih potomaka. Biološka struktura odavno ne izgleda kao piramida, sve je više starijih u udjelu hrvatskog stanovništva. Najmanje ih je u dobnoj skupini „duboka starost“ (stariji od 85 godina). Među njima posebno je zanimljivo vidjeti broj stogodišnjaka – u Hrvatskoj živi preko 200 osoba sa 100 ili više godina. Najviše ih živi u Gradu Zagrebu, Splitsko-dalmatinskoj i Zadarskoj županiji. Nekolicina ih je premašila 105 godina, a rijetko tko doživi i 108. Procjena je da na svakih 100 000 stanovnika dolazi po troje stogodišnjaka. Naravno, među vremenskim građanima dominiraju žene. Prema zadnjem popisu stanovništva u Varaždinskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji živjelo je po troje osoba sa 100 ili više godina. Ludbrežani se još prisjećaju poznatog urara Dragutina Poje koji je premašio 100. rođendan, a bilo je i nekoliko njih koji su došli vrlo blizu osobnog jubileja. I tad se svi pitaju koja je tajna dugog života.

Povodom 80. godišnjice završetka Drugog svjetskog rata, intervju je dao Gabriel Nofta, najstariji Ludbrežanin.

Gospodine Nofta, živite u stotoj godini. Možete li reći kad ste i gdje rođeni?

Da, rođen sam krajem veljače 1926. godine u Ludbregu, u kući na Trgu Sv. Trojstva. Iste danas više nema, na njezinu mjestu nalazi se trgovina obućom u sklopu stambene zgrade. Moj otac Josip bio je pekar koji je, prije nego se doselio u Ludbreg, držao buffet u Varaždinskim Toplicama. Pekarski zanat izučio je u Zagrebu odakle je podrijetlom, a time se bavio dok je služio u austro-ugarskoj vojsci. Majka Margita bila je odgojiteljica, radila je u jednoj zagrebačkoj školi neko vrijeme. Moji roditelji su se upoznali u Zagrebu, ali su nakon privremenog rada u Toplicama došli ovdje, u

Ludbreg. Naime, čuli su da je tu pekara koja treba radnike pa se odlučio zaposliti kod Fizi-
ra. Postao je član podružnice Saveza hrvatskih obrtnika. Imao sam i sestru, Korneliju. Ona je kasnije živjela u Zagrebu.

Gdje ste se školovali i s kim ste se najradije družili?

Završio sam četiri razreda škole tu u Ludbregu, sjećam se i danas škole koja je 1979. srušena. Bila je to velika zgrada na uglu Trga. Moja učiteljica bila je Jelka Fizir, bila je dosta stroga i znala nas je udariti ako smo bili zločesti. Sjećam se još nekih učitelja – Leonida Pezelija, postarijeg profesora matematike koji je iza Prvog

Sl. 1. Na biciklu u poznim godinama, snimljeno na glavnom gradskom trgu u Ludbregu (snimio T. Letina, siječanj 2025.)

svjetskog rata došao ovdje kao izbjeglica pred Oktobarskom revolucijom. Sjećam se i rabina Deutscha, bio je nizak rastom, ali jednostavan čovjek. Znali smo mu kojiput odnijeti ribe koje smo uhvatili na Bednji pa mi jednom dao i onaj njihov židovski kruh. Škola je bila stroga, povijest i priroda bili su mi najzanimljiviji predmeti, a na vjerou nauku je bilo najstrože. Svi smo se družili međusobno, najbolji prijatelji bili su mi Milivoj Dobrić, Drago Novak, Ivica Hlastec, Molnar, Dimić. Provodili smo sate i sate u ribolovu na Bednji i Plitvici, na Dravu smo isto išli, ali rjeđe. Znali smo sva dobra mjesta za pećanje, od Hrastovljana do Selnice. Kad bi ribolov završio, ulov smo podijelili, a u goricama bi ribe ispekli. Bili smo dobri ribiči, opremu smo nabavljali čak iz Njemačke.

Sjećate li se kako je započeo Drugi svjetski rat? Gdje ste bili u to vrijeme?

Otac mi je već prije pričao o Hitleru, Anschlussu. Sjećam se da se danima osjećala nervoza. Ja sam u to vrijeme polazio školu u Koprivnici, putovali smo svaki dan vlakom na relaciji Ludbreg – Koprivnica, a prije toga bio sam učenik u Varaždinu. Nisam očekivao da će rat doći k nama, iako su tada već okupirane Austrija, Čehoslovačka i Poljska. No, moj otac je slušao radio, čitao novine i razgovarao sa svima. Pretpostavljao je da će rat doći i do nas. To se i dogodilo – na Cvjetnu nedjelju, 6. travnja 1941. Njemačka je bombardirala Beograd i

Sl. 2. Članak iz novina svjedoči o dugogodišnjem bavljenju ribolovom.

veće gradove. I tako je to počelo. U Ludbregu je bila kraljevska vojska, oni su htjeli dignuti mostove u zrak, ali su se neki Ludbrežani pobunili i probali to spriječiti. Tada je strijeljan Pavao Fotak, istaknuti haesesovac. Poslije su neki rekli da su ga ubili partizani, netočno – pa u to vrijeme partizana još nije ni bilo.

Kako su se Ludbrežani opredijelili prema novoj vlasti i ustaškom pokretu?

Tada je u Ludbregu živjelo manje od dvije tisuće ljudi i bilo je nekoliko osoba koje su javno simpatizirale Nijemce. Bio je tu jedan čovjek iz Hrženice, pa trgovac Kramarić, čak i sudac Pavelić. No, njih je bilo malo. Velika većina Ludbrežana bila je privržena Hrvatskoj seljačkoj stranci, čak bih rekao više lijevom krilu. Postojale su čitaonice u kojima se okupljala mladež, čitale se novine i razna literatura. Bilo je i onih bliskih Crkvi, npr. ravnatelj škole Miškulin. Sjećam se da sam kod njega išao na dodatne sate francuskog pa me često ispravljao u naglasku. Tijekom rata podržavao je ustaški režim, više kao državni službenik, možda i ne toliko ideološki. Komunisti nije bilo, barem ne javno – stranka je bila zabranjena, ali se sumnjalo da su neki pojedinci bliski pokretu.

Vi ste pristupili partizanima dosta rano. Zašto? Kako ste znali kamo ići?

Prvi puta sam čuo za partizane kad je ubi-

jen Božo Leiner.¹ Osobno sam ga poznao, bili smo dobri, iako je bio stariji od mene. Jako pametan momak, znao sam ići na instrukcije iz matematike i fizike kod njega. On je bio domobranski poručnik, potom u jednoj velikoj akciji, prepadu u Zagrebu, napustio vojsku i pridružio se partizanima, ovdje na Kalniku. Postao je prvi komandant Kalničkog partizanskog odreda, bila je to grupa od 50 do 60 boraca. Nažalost, prerano je poginuo, 3. svibnja 1942. u Hrastovskom. Odao ga jedan lokalni čovjek za novčanu nagradu. Već tada su neki bili u zatvoru, događale su se racije, ispitivanja. Kako sam već znao za neke partizane, postao sam oprezniji. Netko vas je uvijek mogao pokazati. To se i dogodilo, jednom su došli žandari do naše kuće na trgu i čekali me. Moja majka je tada izašla i došla pred mene i rekla: „Bježi, nemoj ići doma. Čekaju te da te hapse!“ I ništa, okrenuo se i otišao u klijet gdje sam se malo sakrio, a potom u Slanje pa u Ludbreški Ivanec.

Koji je bio Vaš prvi dojam kad ste stigli partizanima? Što ste sve ponijeli sa sobom?

Što sam imao? Ništa, ono što sam imao na sebi, to je bilo sve. Ali kad imate 16, 17 godina i nije toliko bitno koliko stvari nosite sa sobom. Kad sam došao partizanima, nisu se začudili da me vide – mnogi simpatizeri koji su otkriveni od žandara, stalno su dolazili. Na trenutke bilo je 100 – 150 – 200 partizana u Ivancu i okolnim selima. Krajem 1942. bili su već dobro organizirani, bilo je tamo Slavonaca, Međimuraca, Podravaca i naših Ludbrežana. Poznao sam Josipa Blažića – Škota iz Globočeca, a začudio sam se kad se među partizanima sreo prijatelja Milivoja Dobrića – za njega nikad ne bih rekao da je tako privržen partizanskom pokretu. Brzo je napredovao, postao je komesar čete, ali nažalost rano poginuo. Moja sestra je bila blizu

1 Božidar Leiner (1919. – 1942.), partizan <https://www.facebook.com/antifavjesnik/posts/pred-75-godina-poginuo-je-legendarni-bo%C5%BEo-leiner-prvi-komandant-kalni%C4%8Dkog-partiz/185017555234488/>

njega kada je stradao od bombe. Imao je samo 18 godina. Roditelji su mu živjeli u Ludbregu, ostali su sami, bez svog jedinca. Bila su to teška vremena.

Što Vam je bilo najteže u ratu? Koja epizoda Vam se posebno usjekla u sjećanje?

Koja epizoda? Teško je reći – od bitke za Ludbreg 3. listopada 1943. kada je grad prvi put oslobođen, to je bila velika i dobro pripremljena akcija. Cijela kolona domobrana tada se uključila u NOP. Potom ona nesretna bitka u srpnju 1944. kada je izginulo stotinjak partizana. I Mojica Birta s njima, koji je kasnije proglašen narodnim herojom. Ja sam u to vrijeme bio u obližnjem Kućanu, samo je došlo narednje: POVLACENJE! Znali smo da nije dobro. Bilo je mnogo nejasnoća zašto se nešto radi tako, ta bitka se nije smjela zbiti. Ali general Matetić je inzistirao, tko zna zašto. A najviše se još i danas sjetim onog javnog pogubljenja na Trgu – ljudi su visjeli s drveća, mnogi poznati bili su obješeni jer su surađivali s partizanima. A možda neki i nisu, ali su se našli na krivom mjestu i netko ih je optužio. Ta javna pogubljenja, to su radili s ciljem da zastraše narod. Eh da, sjećam se da sam na Kalniku vidio Franju Tuđmana, sreli smo se tri puta. On je bio oficir u personalu, zadužen za informiranje – pozdravili smo se, predao bih mu poštu i to je to. Osjećao sam da i nije bio popularan među borcima. Kao da ga netko poslao među nas, netko iz Vrhovnog štaba, a on se baš nije prilagodio prilikama.

Koji su bili Vaši zadatci u ratu? Jeste li bili naoružani?

Ja sam bio zadužen za kontakt s ljudima po selima, za prenošenje informacija iz sela partizanima. Nije bilo kao danas, sve se moralo prenositi usmenim putem ili porukama. Obilazio sam sela, u jednoj noći znao sam s Kalnika sići do Bukovca pa opet natrag drugim putem. Nisam imao neke posebne uniforme, u civilu, rekli bi, ali sam bio naoružan: pištolj,

Sl. 3. Kod biste Boži Leineru (snimio Milivoj Dretar, rujan 2025.)

puška ili šmajser, par bombi. Nekoliko puta je bilo gusto, skoro sam zaglavio. Bilo je i vatrene okršaja. Znao sam u koja sela i u koje kuće smijem ići, npr. Lunjkovec, Sveti Petar, bukovečko područje, Rasinju. Nikad nisam išao u Vrbanovec jer je tamo bila bijela garda. Ali, mnogi su mi i pomogli – uvijek sam imao hranu, kod Slanja jednu zemunicu gdje sam se dobro najeo. Spavao sam po klijetima i u kućama suradnika, a kojiput i u šumi, na lišću. Dok je Ludbreg bio na slobodi, bio sam u svojoj kući. Moja sestra se isto pridružila partizanima, postala je radiotelegrafistica pri Glavnom štabu. Oca su mi zatvorili u Varaždinu, on se tamo toliko prehladio pa kad su ga pustili doma, umro je za kratko vrijeme.

Rat je završio u svibnju 1945. Gdje ste bili tada?

Na dan oslobođenja Koprivnice, a potom Ludbrega (6. svibnja 1945.) bio sam u Apa-

tovcu. Sa mnom su bile dvije telegrafistice iz okolice Ludbrega, nekoliko boraca i mnogo zarobljenih vojnika, preko 200 njih. Među njima i Čerkezi koji su bili poznati po svojim zločinima – silovali su žene bez obzira na dob i otimali sve do čega su došli. Znam da su ubili nekoliko Ludbrežana kad su se povlačili. Sad su nam pomagali kod čuvanja ostalih vojnika. Inače, ruske vojnike, Crvenoarmeje, prvi puta sam vidio kod Virovitice u zimi 1945. Nismo previše komunicirali, ionako ih nisam baš razumio, a bili su stalno pijani, čak i previše siloviti. Na kraju ih je Tito izbacio iz države, naredio da se sovjetski vojnici vrate na lijevu obalu Drave. Nakon dva dana vratio sam se u Ludbreg i prijavio Komandi mjesta. Majka je bila u Varaždinu, sestra negdje u Lici, a ja sam ostao obavještajac i u toj službi se zadržao. Kasnije sam prebačen u Novi Marof.²

Kako je život tekao poslije rata?

Ostao sam raditi u sigurnosnoj službi, selili su me u Marof, Krapinu, Čakovec, gdje je trebalo. Bilo je mnogo delikatnih zadataka, kao kad su nam preko granice upadali križari. U okolici Ludbrega i Koprivnice ubili su nekoliko ljudi. Sudjelovao sam u razbijanju Kavranove grupe³ i kasnijem suđenju. Sumnjali smo da se među križarima nalazio i sam Boban, ali ga nismo uhvatili. Čuo sam da je pobjegao iz države, da je bio navodno u Korejskom ratu. Potom je uslijedila situacija s Informbiroom, za neke su rekli da su njihovi pristaše, iako nisam tako doživljavao. Bilo je to više nametanje nekih odluka iz Zagreba što se domaćim ljudima nije sviđalo. Ali neki su previše koristili svoj utjecaj i položaj – to mi se nije sviđalo. Godine 1958. sam se oženio, dobio dvoje djece, a 1968. sam otišao u mirovinu.

² DRETAR, Milivoj: Ludbreg u zadnjim mjesecima Drugog svjetskog rata, Podravski zbornik 46 (urednik Robert Čimin), Muzej grada Koprivnice 2020., str. 68–69., 75.

³ Božidar Kavran i Operacija Gvardijan, <https://hbl.lzmk.hr/clanak/kavran-bozidar>

Kako to da ste u mirovinu otišli s 42 godine?

Za mirovinu su obračunali dane provedene u ratu što su pomnožili zbog rizika opasnosti. Beneficirani staž je bio za djelatnike sigurnosne službe, kao što je to i danas. Na vrijeme sam otišao u mirovinu, uslijedilo je Hrvatsko proljeće gdje su neki izgubili službe. Bavio sam se društvenim radom, bio predsjednik SUBNOR-a, a i danas sam član Udruge antifašističkih boraca i antifašista Ludbreg. Bio sam delegat Skupštine općine Ludbreg. Posvetio sam se i obitelji, školovao sam dvoje djece. Supruga Zlatica radila je u društvenim financijama. Do pred par godina obrađivao sam vinograd, a ribolov je ostala opsesija iz mladenačkih dana. Jednom sam uhvatio soma od 40 kilograma i završio u novinama.⁴

Gospodine Nofta, u koliko ste država dosad živjeli? Što smatrate da je bilo bolje nekada, a što je bolje danas?

Dakle, rodio sam se u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, potom se preimenovala u Jugoslaviju, zvali smo ju prvom (Kraljevina Jugoslavija, op.a.). Potom je bila Banovina Hrvatska, kratko, u sastavu Jugoslavije, a onda nakon Travanjskog rata 1941. NDH. Onda Demokratska Federativna Jugoslavija pa FNRJ i zadnje Socijalistička Jugoslavija. Od 1991. godine Republika Hrvatska. Svaka država je nosila svoje, nešto novo. Najmanje mi je sjela NDH, to svakako. Nekad i danas? Često danas na Jugoslaviju sipaju sve i svašta, da je bila tamnica naroda i slično. No, meni se čini da su bili pošteniji odnosi, vodilo se više brige prema malom čovjeku i socijalno smo bili osjetljiviji. Nije bilo gladnih i obespravljenih. Godine 1945. žene su prvi puta glasale na izborima. Pomagali smo jedni drugima i nije nam bilo teško i nešto odraditi za zajednicu. Osjećao sam se sigurniji, kako su znali reći – mogli ste

spavati na ulici da vam se ništa ne dogodi. To se dosta promijenilo, sad se čovjek više trudi steći bogatstvo u što kraćem roku. Sve je veći jaz između bogatih i siromašnih te je 15 – 20 % stanovnika Hrvatske na granici siromaštva. Ugled države nije kakav je bio nekad. Ali, bolja je informiranost, ima mnogo veći izbor robe u dućanima. Samo treba imati dosta novca.

Kako doživljavate aktualna zbivanja – obilježavanje 80. godišnjice završetka rata i sve češću pojavu ustaškog pozdrava u javnosti?

Taj pozdrav treba potpuno zabraniti, nekad je bio zakonski zabranjen. Ako bi se netko koristio njime, to je bio prekršaj i sudski kažnjivo. Što se tiče obljetnica iz rata, odazivam se koliko mogu, barem na ove bliže. U svibnju sam bio na svečanoj akademiji u Varaždinu gdje su mi iz Udruge antifašista uručili priznanje što me dirnulo. Lijepa svečanost na kojoj se okupilo dosta ljudi. Svake godine sam u Šemovcu, na obilježavanju godišnjice Šemovečke bitke. Nedavno sam bio na obilježavanju postrojavanja NO brigade „Braća Radić“ kod Duge Rijeke – došli su predstavnici svih okolnih udruga, bio je i govor posvećen događaju. To je dobro da se obilježava, mnogo mladih je izgubilo život, da se barem jednom na godinu sjetimo tih ljudi. Ovdje na sjeveru Hrvatske nije bilo rušenja spomenika. Lani mi je bivši predsjednik Mesić rekao da su u njegovoj rodnoj Slavoniji domaći ljudi srušili dosta njih, a ja sam mu rekao: „kod nas toga nije bilo“. No, rad udruga trebalo bi malo pojačati, lokalna uprava treba voditi više brige o tome.

Čestitke na nadolazećem 100. rođendanu. Možete li nam odati tajnu dugovječnosti?

Moji svi su dugo živjeli, preko 80, 85 godina. Tata je stradao, ali radi zatvora. Nisam nikad nešto jače bolovao, trošio lijekove. Pijem i jedem koliko mi odgovara, ali pak pripazim malo oko toga. Pokoja čaša gemišta ili kakva mala rakija dobro dođu. Kavu rijetko pijem.

⁴ MOJ HOBI, Strastveni ribič, Ludbreški list br. 57, Ludbreg, 28. ožujka 1986.

Popodne znam odrijemati, ali treba ostati pokretan. I danas vozim bicikl – ne više u Varaždin ili Koprivnicu, ali koji kilometar odvozim svaki drugi, treći dan. Posjetim znance u selima, popričam s ljudima. Idem i u ribolov, to me opušta, kao i šetnja po Ludbregu. Sad je baš krasno proći Otokom mladosti ili uz Bednju. Pratim vijesti, čitam. Eto, neke posebne formule nema.

Gospodine Nofta, hvala Vam na iskrenim odgovorima i da u zdravlju i miru poživite još mnogo godina!